

En llengua d'oc el mot ja apareix en els trobadors clàssics, com a nom de 'part de una fortificació': «non es hom garnitz / si no fai manganel / qui pas sobre l'auvan», en Guiraut de Bornelh rimant en -n ferma (amb *mazan*, *levaran*, etc.), Appel, *Chr.*, 63.83; també en la *Cansó de la Crozada*: després de la matança de Beziers, els «Croats» marxen sobre Carcassona: «e lo vescoms estec pels murs e pels ambans / e esgarda la ost» rimant en -ans (amb *davans*, *combatans*, *cfans*, *trubans*, etc.), ço que l'ed. de EMChabot explica com «galerics couvertes, construits en charpente à la partie supérieure des remparts, sur le chemin de ronde, permettant d'y circuler à l'abri des projectiles ennemis». Segons un doc. d'Avinyó, de 1356, *auvan* «mur faisant des braies ou ouvrages de fortification protégeant une porte» (Pansier), ço que mostra com des de 'barbacana que protegeix un mur' es pogué passar a 'mur construït davant una cosa', des d'on es passava a 'barandat, tabic', encara que sigui prim i interior. D'altra banda les accepcions dels parlars occitans mod.: aranès *embân* 'cobert en una era', que es continua des de la baixa Vall pel curs de la Garona: «es bielhes maisous dab es bôrdes, es *embâncs* è 's trûats», glossat «abris» a Hos (entre Lés i Sant Beat) (*Bouts dera M.* xxix, 48), bearn. *embân* (Palay, s. v.), a la Gironda «*emban*: auvent» (on -ANUM > -â) Moureau (*Patois de la Teste*), Landes *emban* «auvent, hangar, couvert» (Métivier, *Agric. des L.*, 723); i, ja al Nord de Tolosa, més enllà de la Garona, *ün embân* «hangar» (Meyer, *VKR* vi, 77), *embang* «auvent, toiture de balets» a Damazan (Lot-et-Garone, *Arm. dera M.*, 1926, 29); oc. mod. *envan* (*TdF*) «auvent d'une boutique; passage couvert; sévéronda d'un toit; hangar; porche d'église». En francès *auvan*, dissimilat des de molt antic en **alvan*, apareix com a «porche d'église», *auvan* en el S. xii, i ja escrit *auvent* en el xiii, *Roman de la Rose*.

L'etimologia del nostre tipus *envan-auvent* va ser una incògnita de la romanística (els assaigs de Diez, *Wb.* i Horning, *ZRPb.* xxix, 533-4, anaven ben esmaperduts) fins que Jud va contestar a l'enigma amb el seu gran article de 1923, *Rom.* xlix, 389-395. La massa de dades de forma *antevannum* en baix llatí (Du Cange) que guiaven cap a una formació amb *ant-* prefixat, més un substantiu de forma aproximada *vann-/bann-*, atesa la raonable presumpció que una noció com la del ll. *vannum* 'ventall, ventalla' no podia tenir res a veure amb tal cosa, el conduïren a interpretar-ho com una transparent disfressa d'un gàllic *ANDE-BANNO- (*andebannom*), format correctament en cèltic, a base del conegut BANNO- 'banya' i el prefix cèltic ANDE-: literalment 'la gran banya'.

Hom reconegué que la solució de Jud era de les que s'imposen, i ha estat generalment acceptada: 2 així Pokorny, *IEW*, 97.2, Wartburg (canvi introduït en el Bloch₂), Gamillscheg, etc. La fundació semàntica d'això la troba en el gran paper del toro o déu cornut en els monuments gals. El toro s'usà com a tòtem cèltic: Reinach, *Cultes, Mythés et Religion* 1, 233-46, 66. És conegut que, en llunyes terres del Nord, l'au-

vent o el penal (*pignon*) de la casa escandinava estaven ornats amb banyes, per això mateix, i així devia passar en la casa dels celtes; supòsit que recolza en l'etimologia paral·lela de l'oc. i fprov. *talpen(t)*, *talpena* (*taip-*) < TALO-PENNO- «auvent» (< 'cap de façana'), que també ens condueix a suggerir l'existència d'un cap de toro banyut clavat en l'auvent de la casa.

És només aquesta fonamentació semàntica i totèmica la que ha causat alguns escrúpols, fins al punt que Gamillscheg (*Etym. Wb. d. Frz. Sprache*, s. v. *auvent*) ací es recusa, declarant-la inversemblant; reconec que a mi mateix llegint-ho en els anys joves em semblà una prova forçada, encara que amb els anys, l'acumulació de fets comparables, d'aquest terreny mítico-etnogràfic, en l'etimologia d'Occident, ha fet que ara em sobti molt menys. Es podria partir d'una acc. subjacent, més originària, en el mot BANNO-: tinguem en compte que si aquesta formació cèltica arribà a designar la banya fou partint de la idea general de 'cosa en punta, objecte sortint' que estava a la base de tota aquesta arrel indoeuropea, idea que no havia pas desaparegut en cèltic: el bretó *ban* significa encara «éminence, saillie, hauteur» en l'etapa mitjana d'aquesta llengua (*IEW*). I m'ho suggereix especialment el nom dels grans llacs cisalpins: *Verbannus* el 'Llac Major', i *Benacus* el 'Llac de Garda' (vora la *Sirmionis paeninsula* que immortalitzà Catul); Pokorny admet que, en aquest, el primitiu *benn-acus* contingui el mateix nom del BANNO- gallo-britònic amb voc. de tipus goidèlic; i quan al *Verbannus* és encara més clar, car evidentment s'analitza UER-BANNO- 'la gran banya, la super-banya'.

Només és que de banya podrien tenir més que res la coincidència verbal, i referir-se el nom més aviat a la forma punxeguda, o allargassada i esprimatxada dels dos llacs; o de seguits entrants i sortints peninsulars: uns celtes hi sentirien encara el sentit etimològic, els altres, de mentalitat menys abstracta, hi veurien ja una mera comparació amb una banya. Justament UER-BANNO- és un magnífic paral·lel d'ANDE-BANNO-, amb el mot precedit pels dos elements augmentatius o magnificadors: ANDE- adjectiu preposat ('gran'), UER- (< ieur. UPER-/SUPER-) mer preverbi o preposició augmentatius. I per tant aporta una esclatant confirmació de la intuïció de Jud.³

En conclusió, i com a hipòtesi de treball, potser es podria admetre que, en la llunyana i tenebrosa prehistòria cèltica, es crearia ANDE-BANNO- amb la idea inicial de 'gran sortint, punta prominent' (com ho és avui encara l'auvent típic francès), que tot seguit la massa del poble ho identificaria amb la banya, i que de resultes d'això els druides i adoradors de la puixant divinitat tàurica, hi plantarien el seu emblema cornut: una cosa consagraria i consolidaria l'altra cosa o nom, i generalitzaria allò que al principi pogué ser una invenció lingüística poc estesa.

Com a apèndix posem dos mots no representats en català però sí en els llenguatges pirinencs, que contribueixen a ampliar la projecció moderna del terme gàllic. L'origen del tipus de l'aranès *embalet* és encara un problema irresolut. Tant a l'alta Vall d'Aran com